

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 16. 2. 2018
Čj. MSP-782/2017-OJD-SPZ/2
Počet listů: 8
Přílohy: 10

Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obviněný T.B. – stížnost pro porušení zákona

Příloha: - rozsudek Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013
- rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016
- odůvodnění odvolání státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 2 VZV 2/2014
- protokol o veřejném zasedání před Vrchním soudem v Olomouci ze dne 6. 6. 2017, 7. 6. 2017 a ze dne 8. 6. 2017 ve věci sp. zn. 5 To 55/2016
- rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně, ve věci obv. S. P. a spol. ze dne 8. 1. 2016, sp. zn. 68 T 9/2015
- usnesení Vrchního soudu v Olomouci ve věci obv. S.P. a spol. ze dne 14. 7. 2016, sp. zn. 6 To 15/2016
- rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně, ve věci obv. P.Č. a spol. ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 68 T 11/2016
- úřední záznam Policie ČR, NCOZ SKPV, Expozitury Ostrava ze dne 18.7.2017 č. j. 6575-2/ČJ-2017-417700

Podle § 266 odst. 1, 2 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného T.B.,

stížnost pro porušení zákona

proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, jako soudu odvolacího, ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě, pob. v Olomouci, sp. zn. 28 T 16/2013.

Stížností pro porušení zákona je napadáno uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, jako soudu odvolacího, a to v části bodu II. rozsudku týkající se obviněného T.B., v níž byl odsouzen podle § 240 odst. 3 trestního zákoníku za použití § 108 odst. 1 trestního

zákoníku, § 58 odst. 4 trestního zákoníku a § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, a podle § 66 odst. 1, 3 trestního zákoníku k trestu propadnutí celého majetku. Výrokem odvolacího soudu o uložení trestu odnětí svobody obviněnému T. B. totiž došlo k porušení ust. § 254 odst. 1 trestního řádu, § 259 odst. 4 trestního řádu, § 39 odst. 1, 3 trestního zákoníku a § 58 odst. 4 trestního zákoníku.

Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci, v předmětné věci rozsudkem ze dne 22.12.2015, sp. zn. 28 T 16/2013, pod body I. a I. 1) až 7) výroku rozsudku uznal obviněné R.B., T. B., V. D., R.H., L.K., I.K. a R.M. vinnými ze spáchání zvlášť závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku, a zvlášť závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku a ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 trestního zákoníku. Konkrétně obviněný T.B. byl v rozsudku uznán vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku pro skutek vymezený v bodě I. výroku rozsudku, a ze spáchání zvlášť závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku a ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 trestního zákoníku pro skutky vymezené v bodech I. 1), 3), 4), 5), jejichž popis není pro tuto stížnost pro porušení zákona podstatný. Ve výroku pod bodem II. rozsudku nalézací soud rozhodoval o trestné činnosti obviněného Ing. T.P..

Obviněný T.B. byl za uvedené trestné činy v rozsudku nalézacího soudu odsouzen podle § 240 odst. 3 trestního zákoníku za užití § 108 odst. 1 trestního zákoníku, § 58 odst. 4 trestního zákoníku a § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Dále byl obviněnému T.B. podle § 66 odst. 1 trestního zákoníku uložen trest propadnutí majetku v té jeho části, kterou soud určil v rozsudku označením konkrétních finančních částek, směnek a nemovitostí.

Uvedený rozsudek Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, napadli odvoláním obvinění R.B., V.D., R.H., I.K., R.M., L.K. a Ing. T.P.. Odvolání do rozsudku podal rovněž státní zástupce, přičemž jej směřoval do výroku o trestu v neprospěch obviněných R.B., R. H. a R.M., v případě obviněného L.K. z části ve prospěch a zčásti v neprospěch. V případě obviněného T.B. podal státní zástupce odvolání v neprospěch obviněného rovněž do výroku o trestu, přičemž výslovně toto své odvolání vymezil jen v rozsahu napadeného oddělitelného výroku o trestu propadnutí majetku, u něhož se domáhal postihu celého majetku obviněného, nikoli jen jeho vymezené části. V případě obviněného Ing. T.P. státní zástupce podal odvolání v jeho neprospěch i do výroku o vině.

Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 8. 6. 2017 sp. zn. 5 To 55/2016 rozhodl tak, že pod bodem I. rozsudku z podnětu odvolání státního zástupce podaných ohledně obviněných R. B., T.B., R.M. a Ing. T.P., z podnětu obviněných R.B., V.D., R.H., I.K., R.M., L.K., Ing. T. P. a ve vztahu k obviněnému T.B. také za použití § 261 trestního řádu napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), e) trestního řádu zrušil v celém rozsahu a pod bodem II. rozsudku za splnění podmínek § 259 odst. 3 trestního řádu nově rozhodl o vině a trestu obviněných R. B.,

T.B., V.D., R.H., L.K. a R.M.. Pod bodem III. rozsudku odvolací soud věc obviněných I.K. a Ing. T.P. podle § 259 odst. 1 trestního řádu vrátil soudu prvního stupně a pod bodem IV. podle § 256 trestního řádu zamítl odvolání státního zástupce podaná ohledně obviněných L. K. a R.H..

Konkrétně obviněný T.B. byl v bodě II. rozsudku Vrchního soudu v Olomouci nově uznán vinným ze spáchání zvlášť závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku (skutek pod bodem I.) a ze spáchání zvlášť závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku, spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 trestního zákoníku [skutek v bodech I. 1), 3), 4) a 5)].

Za tyto trestné činy byl obviněný T.B. odvolacím soudem odsouzen podle § 240 odst. 3 trestního zákoníku za použití § 108 odst. 1 trestního zákoníku, § 58 odst. 4 trestního zákoníku a § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti roků. Podle § 56 odst. 3 trestního zákoníku byl obviněný pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 66 odst. 1, 3 trestního zákoníku byl obviněnému dále uložen trest propadnutí celého majetku.

Byť odvolací soud rozhodoval stran obviněného T.B. v první řadě za použití § 261 trestního řádu, čili v jeho prospěch, přičemž při rozhodování v neprospěch tohoto obviněného byl vázán (omezen) odvoláním státního zástupce, které bylo koncipováno výlučně do výroku o trestu propadnutí majetku, zasáhl podstatným způsobem do výše trestu odnětí svobody, který oproti původnímu výroku v rozsudku nalézacího soudu nezákonně zpřisnil o dva roky.

Odvolací soud tento svůj zásah do výroku o trestu odnětí svobody zdůvodnil tím, že z hlediska hierarchie organizované zločinecké skupiny byl obviněný T.B. na druhém místě hned pod řídicí osobou obviněného R.B.. Podle soudu, jestliže je hlavním pachateli z hlediska hierarchie jeho postavení ve skupině ukládán trest při samé horní hranici zákonem upravené trestní sazby, pak tzv. druhý článek řízení z pohledu podílu na spáchané trestné činnosti musí být z hlediska individualizace trestu posuzován mírněji. Vzhledem k závažnosti a charakteru trestné činnosti a s přihlédnutím k vyhodnocení osoby obviněného T.B. by mu tak měl být ukládán trest odnětí svobody v polovině zákonné trestní sazby, okolo jedenácti roků. Jelikož s obviněným bylo jednáno, jako se spolupracujícím obviněným, je možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranici jeho zákonné výměry ve smyslu § 58 odst. 4 trestního zákoníku. Při řešení otázky, o kolik měl být trest takto zmírněn, se odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku zabýval na str. 58 i dalšími kritérii ve smyslu § 58 odst. 4 část věty první za středníkem tr. zákoníku. Odvolací soud tyto okolnosti vyhodnotil tak, že nesvědčí obviněnému. Ve prospěch obviněného podle názoru odvolacího soudu jednoznačně svědčila toliko ta okolnost, že jeho jednání jako spolupracujícího obviněného bylo zvlášť významné pro objasnění činnosti spáchané členy organizované skupiny. Odvolací soud po vyhodnocení okolností, podle nichž má být posouzena míra snížení a zmírnění trestu odnětí svobody pod zákonnou dolní hranici, dospěl k závěru, že nalézací soud pochybil, pokud ukládal úhrnný trest odnětí svobody toliko ve výměře čtyř roků. Odvolací soud dospěl k závěru, že přiměřeným a zákonu odpovídajícím hlediskům je trest ve výměře šesti roků, kdy tímto způsobem došlo ke zmírnění trestu u spolupracujícího obviněného takřka na polovinu výměry trestu, který by mu jinak s ohledem na výše uvedené hrozil. V této souvislosti pak odvolací soud zdůraznil, že pozice spolupracujícího obviněného je hodnocena toliko v konkrétní projednávané věci, v níž byl obviněnému přiznán takový statut a nelze vycházet z případné další spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení v dalších věcech a řízeních, které projednávají, a v nichž obžalovaný vystupuje v pozici svědka či

obdobném procesním postavení. Spolupráci obviněného v jiných trestních řízeních nelze dle názoru odvolacího soudu vyhodnotit v této projednávané trestní věci z hlediska úvah o zmírnění trestu, zákon takovouto možnost ani výslovně nepřipouští.

S popsány závěry v rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, které je napadeno stížností pro porušení zákona, se nelze ztotožnit. Naopak výrokem o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání šesti roků, tedy trestem v porovnání s původně v rozsudku nalézacího soudu uloženým trestem odnětí svobody o polovinu přísnějším, došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného T.B. v § 254 odst. 1 trestního řádu, § 259 odst. 4 trestního řádu, § 39 odst. 1, 3 trestního zákoníku a § 58 odst. 4 trestního zákoníku. Jak bude dále konstatováno, tato stížnost pro porušení zákona směřuje proti výroku o trestu za naplnění podmínek podle § 266 odst. 2 trestního řádu.

Podle § 254 odst. 1 trestního řádu odvolací soud, nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolání podle § 253 trestního řádu, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad.

Podle § 259 odst. 4 trestního řádu v neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

Podle § 39 odst. 1 a 3 trestního zákoníku při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, a pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Přihlédne také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele. Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§ 41 a § 42 trestního zákoníku), k době, která uplynula od spáchaní trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu. Při posouzení přiměřenosti délky trestního řízení soud přihlédne ke složitosti věci, k postupu orgánů činných v trestním řízení, k významu trestního řízení pro pachatele a k jeho jednání, kterým přispěl k průtahům v trestním řízení.

Podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 trestního řádu a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na

takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Omezením stanoveným v § 58 odst. 3 trestního zákoníku přitom není vázán.

Pokud jde o podstatu vytýkané vady, rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci vydaném v řízení o odvolání bylo jednoznačně a současně nedůvodně rozhodnuto v neprospěch obviněného T. B.. Odvolací soud významně zpřísnil oba druhy trestů, které byly obviněnému uloženy, přičemž se tak stalo za situace, kdy odvolání do výroku o trestu sice v neprospěch obviněného T. B. stejně jako v případě dalších označených obviněných státní zástupce podal, ovšem výslovně a jednoznačně v odůvodnění svého odvolání vymezil obsah a rozsah přezkoumání rozsudku nalézacího soudu na výrok o trestu propadnutí majetku (byť toto odvolání v rubrikální části bylo s ohledem na vztah k více osobám – spoluobviněným obecně označeno jako proti výroku o trestu). Nepřiměřenost (mírnost) trestu odnětí svobody státní zástupce namítl jen ve vztahu k osobám jiných obviněných (R.B., R.H., Ing.T.P.), nikoli u trestu odnětí svobody uloženého obviněnému T.B.. Ve vztahu k tomuto obviněnému směřovaly námitky státního zástupce v odvolání výhradně do trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 trestního zákoníku, když podstatou byl požadavek na uložení trestu propadnutí celého majetku, nikoli pouze jeho soudem vymezené části. Tomu odpovídal i závěrečný návrh státního zástupce, ať již pojatý do písemného vyhotovení odůvodnění odvolání ze dne 8.6.2016 či prezentovaný při veřejném zasedání o odvolání dne 7.6.2017. Státní zástupce navrhl ve vztahu k obviněnému T.B. zrušení pouze trestu propadnutí majetku v jeho vyjmenované části a nové uložení trestu propadnutí celého majetku. Přitom výslovně uvedl, že uložený nepodmíněný trest odnětí svobody má zůstat nezměněn.

K tomu je nutné uvést, že odvolací řízení je ovládáno zásadou dispoziční. Obecně není důvod, aby odvolací soud bez ohledu na obsah podaných odvolání přezkoumával celé rozhodnutí, ve všech jeho výrocích, a to z hlediska všech do úvahy připadajících vad. Odvolací soud je naopak omezen v rozsahu své přezkumné činnosti zásadou vázanosti obsahem podaného odvolání a vytýkaných vad. Odvolací soud tak přezkoumá z podnětu podaného odvolání jen ty oddělitelné výroky rozsudku, proti nimž odvolatel odvolání skutečně podal, a správnost postupu řízení, které jim předcházelo. Jiné výroky a jim předcházející řízení odvolací soud zásadně přezkoumat nesmí, i kdyby proti nim odvolatel odvolání také podat mohl.

Toto obecné vymezení obsahu a rozsahu přezkoumání rozsudku v odvolacím řízení je rozšířeno v § 254 odst. 1 větě druhé trestního řádu, v § 254 odst. 2 trestního řádu a § 254 odst. 3 trestního řádu. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží jen, pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání. Jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání.

V otázce oddělitelnosti výroku trestu propadnutí majetku, konkrétně od trestu odnětí svobody, lze poukázat i na rozhodovací praxi soudů. Není pochyb o tom, že po přezkoumání celého výroku o trestu (případně celého napadeného rozsudku), ale i po přezkoumání jen oddělitelného výroku o některém z druhu trestu, např. peněžitého, může odvolací soud usnesením zrušit výrok o jednom z uložených trestů a ostatní výroky ponechat nedotčeny. Oddělitelnou částí rozsudku ve výroku o trestu je např. výrok o zařazení pachatele k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody do určitého typu věznice (rozsudek Vrchního soudu v Praze

sp. zn. 10 To 31/2002, publikovaný pod č. 46/2003 Sb. rozh. tr.), o podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody. Oddělitelný výrok je i výrok, jímž bylo uloženo přiměřené omezení či přiměřená povinnost ve zkušební době (viz rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 106/2005 a sp. zn. 4 Tz 84/2007). Nejvyšší soud se jednoznačně o oddělitelnosti výroků jednotlivých druhů trestů vyjádřil i v usnesení sp. zn. 5 Tdo 1013/2014.

Výrok o trestu propadnutí části majetku podle § 66 odst. 1 trestního zákoníku, který byl napaden odvoláním státního zástupce v neprospěch obviněného T.B., představuje oddělitelný výrok, jenž lze samostatně přezkoumat a v případě zjištěné vady i samostatně zrušit podle § 258 odst. 2 trestního řádu. V tomto konkrétním případě uložení či změna trestu propadnutí majetku nebyly nijak podmíněny výší ukládaného trestu odnětí svobody a trest propadnutí majetku neměl sám o sobě žádný vliv na správnost výroku o trestu odnětí svobody. Ani vytykaná vada v odvolání státního zástupce neměla původ ve výroku o trestu odnětí svobody.

Pokud odvolací soud přistoupil k uložení přísnějšího trestu odnětí svobody obviněnému T. B. na podkladě odvolání podaného státním zástupcem v neprospěch obviněného T.B. do výroku o trestu propadnutí majetku (přičemž úvahy odvolacího soudu pro tento postup z procesního hlediska nejsou zcela zřejmé, když se jimi v odůvodnění svého rozsudku nezabývá, posuzuje především splnění a vyhodnocení zákonných podmínek pro uložení druhu a výměry trestu), překročil rozsah své přezkumné činnosti a porušil tak § 254 odst. 1 trestního řádu, aniž by přitom, jak již bylo zmíněno, bylo dovozeno naplnění výše zmíněných výchozích skutečností umožňujících rozšíření přezkumné činnosti odvolacího soudu, resp. aniž by se tím vrchní soud vůbec zabíral. Jinak řečeno, byť v obecném smyslu nepochybně odvolací soud může např. i z podnětu odvolání státního zástupce směřujícího v neprospěch obviněného do části výroku o trestu přezkoumat i výroky další, přímo nenapadené, v posuzované věci Vrchní soud v Olomouci neoprávněně v neprospěch obviněného T.B. zasáhl do výroku o trestu odnětí svobody, co do jeho výměry, ačkoliv proti tomuto výroku nebylo podáno odvolání žádnou stranou trestního řízení a nevztahovaly se na něj ani výjimky podle § 254 odst. 2, 3 trestního řádu.

Dále je namístě uvést, že Vrchní soud v Olomouci přistoupil ke zrušení rozsudku nalézacího soudu v celém rozsahu ve vztahu k obviněnému T.B. za použití § 261 trestního řádu. Důvody a rozsah, v jakém odvolací soud zasáhl do výroku o vině, ozřejmil v odůvodnění svého rozsudku ze dne 8.6.2017 na stranách 49 až 52. Ve stručnosti uvedeno odvolací soud na podkladě důkazů provedených před nalézacím soudem a v odvolacím řízení doplněných dospěl k novým skutkovým závěrům ohledně množství fiktivně zdenaturovaného a odběratelům nelegálně dodaného lihu. Podle odvolacího soudu nebylo možno vzhledem k zásadě in dubio pro reo obviněným přiřadit k tíži takové množství mimobilančního lihu, které bylo původně stanoveno v odsuzujícím rozsudku soudu I. instance, ale množství o něco menší, které nově na podkladě svých úvah určil, přičemž z toho důvodu odvolací soud přistoupil i k určité korekci výše škody způsobené trestnou činností obviněných. Uvedené změny ve skutkových zjištěních se promítly do formulace skutku, aniž by došlo ke změně právní kvalifikace.

Jak vyplývá z § 261 trestního řádu, rozhodl-li odvolací soud ve prospěch některého obžalovaného z důvodu, který prospívá také dalšímu spoluobžalovanému nebo zúčastněné osobě, rozhodne odvolací soud vždy též v jejich prospěch. Jde o uplatnění tzv. principu beneficium cohaesionis (dobrodiní záležející v souvislosti), podle něhož má orgán rozhodující o opravném prostředku povinnost prolomit právní moc rozhodnutí u osoby, ohledně které opravný prostředek nebyl podán (nebo byl zamítnut nebo odmítnut), a rozhodnout i ve prospěch této osoby. Tato povinnost je podmíněna tím, že:

- a) proti všem osobám bylo rozhodnuto ve společném řízení a stejným rozhodnutím,
- b) proti rozhodnutí byl podán opravný prostředek, kterému bylo vyhověno přinejmenším ohledně jedné z osob, která sama podala opravný prostředek, nebo byl ohledně ní podán;
- c) důvod, pro který bylo rozhodnuto ve prospěch této osoby, prospívá (je společný) i další osobě, jíž se rozhodnutí týká a ohledně které nebyl opravný prostředek podán;
- d) postavení osoby, u které bylo beneficium cohaesionis použito, se nesmí změnit k horšímu v žádném směru, a to ani v pozdějším řízení po zrušení napadeného usnesení orgánem rozhodujícím o opravném prostředku.

Byť rozhodnutí odvolacího soudu ve vztahu k osobě obviněného T.B. nebylo vyneseno na podkladě odvolání podaného ve prospěch tohoto obviněného, přičemž obviněný T.B. sám odvolání nepodal a v jeho prospěch nebylo podáno ani nikým jiným, fakticky při deklarování použití § 261 trestního řádu odvolacím soudem se tak stalo na podkladě odvolání spoluobviněných, která byla podána výlučně ve prospěch těchto spoluobviněných, při použití § 261 trestního řádu, tedy i ve prospěch obviněného T.B.. Zde je příhodné učinit exkurs do problematiky zákazu reformationis in peius, který je jeden z nejdůležitějších principů řízení o opravných prostředcích, jehož uplatnění vylučuje zhoršení postavení obviněného, který buď sám opravný prostředek (odvolání) podal, nebo v jehož prospěch podala opravný prostředek jiná k tomu oprávněná osoba. Tato procesní záruka slouží k tomu, aby rozhodnutí mohla být předložena k přezkumu v řízení o opravném prostředku bez obav, že postavení osoby, v jejíž prospěch je opravný prostředek předložen, se tím zhorší. Nedílným znakem, plynoucím z této zásady, je i skutečnost, že nikdo nemůže podat odvolání ve svůj neprospěch. Změna k horšímu jen na podkladě odvolání obviněného tak nemůže nastat ve skutkových zjištěních, v použité právní kvalifikaci, v druhu a výměře trestu, v ochranném opatření ani v náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Zákaz změny k horšímu sice zcela nebrání odvolacímu soudu v tom, aby z podnětu odvolání podaného výlučně ve prospěch obviněného doplnil ve výroku svého rozsudku o vině popis rozhodných skutkových zjištění, nesmí se ovšem taková změna v doplnění popisu skutku projevit zpřísněním jeho právní kvalifikace, zvětšením rozsahu a závažnosti následků, zpřísněním trestu apod. Přísnějším trestem ve smyslu § 259 odst. 4 trestního řádu je takový trest, který v době jeho uložení zhoršuje postavení obviněného vzhledem k trestu uloženému rozsudkem soudu prvního stupně. Nemůže-li v řízení o opravném prostředku podaném výlučně ve prospěch obviněného dojít k vydání rozhodnutí a ke zhoršení postavení obviněného, který sám podal opravný prostředek, popř. v jehož prospěch podala opravný prostředek jiná oprávněná osoba, a to z důvodu zákazu reformationis in peius, stejně tak je nepřipustné, aby v řízení o takovém opravném prostředku podaném výlučně ve prospěch obviněného došlo za použití ustanovení o pravidlu beneficium cohaesionis fakticky k vydání rozhodnutí a ke zhoršení postavení jiného spoluobviněného, který opravný prostředek nepodal, navíc v tak zásadním výroku, jímž výrok o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody je.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, kterým došlo ohledně obviněného T.B. ke zrušení původního rozsudku Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci, a k vydání nového výroku o vině a trestu, v případě výroku o trestu odnětí svobody, do něhož nebylo podáno odvolání v neprospěch obviněného T.B., tak porušilo jednu z podmínek použití beneficium cohaesionis, stanovených v § 261 trestního řádu, neboť zhoršilo zásadním způsobem postavení obviněného T.B.. Tím došlo k zásahu do principu zákazu reformationis in peius podle § 259 odst. 4 trestního řádu. Nerespektováním všech zákonných podmínek použití principu beneficium cohaesionis a porušením zákazu reformationis in peius odvolací soud porušil právo obviněného na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a

dále základní právo být stíhán nebo zbaven svobody toliko z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Současně je rozsudku Vrchního soudu v Olomouci nutno vytknout porušení zákona i v § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 trestního zákoníku. Odvolací soud ve svém rozhodnutí přehodnotil závěry nalézacího soudu pro stanovení druhu trestu a jeho výměry ohledně spolupracujícího obviněného T.B. a dospěl k tomu, že nalézací soud pochybil, pokud uložil obviněnému T. B. trest odnětí svobody ve výměře čtyř roků, přičemž za přiměřený a odpovídající hlediskům, zejména těch, na jejichž základě má být posouzena míra snížení a zmírnění trestu odnětí svobody pod zákonnou dolní hranici podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku, je trest ve výměře šesti roků.

Podle § 266 odst. 2 trestního řádu lze proti výroku o trestu podat stížnost pro porušení zákona jen tehdy, jestliže trest je ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo jestliže uložený druh trestu je ve zřejmém rozporu s účelem trestu.

Trestní zákoník neobsahuje obecné ustanovení, které by vyjadřovalo jeho účel, případně cílová hlediska, která mají být při aplikaci trestního zákoníku, a to i při ukládání trestů sledována. Pouze obecně vymezuje některá kritéria, která mají být sledována při ukládání trestů. Zásadním výkladovým pravidlem zůstává § 39 trestního zákoníku o významu a obsahu pojmů, která je třeba při ukládání trestů respektovat, a obecné ustanovení o přiměřenosti v § 38 trestního zákoníku. Na několika dalších místech trestní zákoník zmiňuje nutnost ochrany společnosti, nápravy pachatele, případně účel, kterým je zajištění dalšího řádného způsobu života pachatele. Ustanovení § 39 odst. 1 a 2 trestního zákoníku obsahuje hlediska, taxativní výčet skutečností, podle kterých má soud při ukládání trestů postupovat. Podle § 39 odst. 1 trestního zákoníku, jak již bylo výše řečeno, při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, a pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Přihlédne také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele. Povaha a závažnost trestného činu jako významné hledisko pro stanovení druhu a výměry trestu jsou vymezeny v § 39 odst. 2 trestního zákoníku prostřednictvím demonstrativního výčtu okolností, které je charakterizují. Povaha trestného činu je určována především mírou zavinění, pohnutkou, záměrem a cílem pachatele, závažnost se odvíjí především od významu chráněného zájmu, dotčeného spáchaným činem, způsobu jeho provedení, následků a okolností spáchání. Podle § 39 odst. 3 trestního zákoníku při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, k době, která uplynula od spáchání trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu. Při posouzení přiměřenosti délky trestního řízení soud přihlédne ke složitosti věci, k postupu orgánů činných v trestním řízení, k významu trestního řízení pro pachatele a k jeho jednání, kterým přispěl k průtahům v trestním řízení. Pritěžující a polehčující okolnosti jsou demonstrativně vyjmenované v § 41 a v § 42 trestního zákoníku. Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud podle § 39 odst. 6 písm. a) trestního zákoníku u spolupachatelů též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání trestného činu. Podle § 39 odst. 7 trestního zákoníku získal-li nebo snažil-li se získat pachatel trestným činem majetkový prospěch, přihlédne k tomu soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry; jestliže to nevyklučují jeho majetkové nebo osobní poměry, uloží mu s přihlédnutím k výši takového majetkového

prospěchu některý z trestů, který ho postihne na majetku (§ 66 až § 72), a to jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu.

Obviněnému T.B. byl ve věci ukládán trest za více trestných činů, tudíž byl aplikován § 43 odst. 1 trestního zákoníku, podle něhož odsuzuje-li soud pachatele za dva nebo více trestných činů, uloží mu úhrnný trest podle toho ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich nejpřísněji trestný; jde-li o vícečinný souběh většího počtu trestných činů, může soud pachateli uložit trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu; horní hranice trestní sazby odnětí svobody však nesmí ani po tomto zvýšení převyšovat dvacet let a při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let nesmí převyšovat třicet let. Vedle trestu přípustného podle takového ustanovení lze v rámci úhrnného trestu uložit i jiný druh trestu, jestliže jeho uložení by bylo odůvodněno některým ze souzených trestných činů. Jsou-li dolní hranice trestních sazeb odnětí svobody různé, je dolní hranicí úhrnného trestu nejvyšší z nich. Stanoví-li trestní zákon za některý z takových trestných činů pouze trest odnětí svobody, může být úhrnným trestem jen trest odnětí svobody jako trest samostatný.

Při úvahách pro stanovení výše trestu odnětí svobody obviněnému T.B. bylo nutno zkoumat i podmínky podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku, neboť mu byl přiznán status spolupracujícího obviněného, o čemž nevznikly pochybnosti ani u odvolacího soudu. Soud sníží takovému pachateli trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby; přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Soud přitom není vázán ani omezením o minimálních hranicích, pod které nelze jít při mimořádném snížení trestu odnětí svobody, stanoveným v § 58 odst. 3 trestního zákoníku.

Odvolací soud při uložení trestu odnětí svobody ve výměře šesti let citovaná ustanovení nerespektoval, v důsledku čehož uložil trest nepřiměřeně přísný, který je ve zřejmém nepoměru k poměrům obviněného, jemuž přitom byl nalézacím soudem přiznán status spolupracujícího obviněného. Takto uložený trest výrazně nerespektuje požadavek individualizace trestu s ohledem na rodinné a majetkové poměry i osobní a společenské postavení pachatele, a to v době ukládání trestu. Zejména potom uložený trest odnětí svobody odporuje účelu trestu, a to zvláště toho specifického účelu, pro nějž je v § 58 odst. 4 trestního zákoníku zakotvena zásadní modifikace pro ukládání trestu odnětí svobody pod zákonnou trestní sazbu. Odvolacím soudem totiž nebyla dostatečně a správně vyhodnocena celková míra spolupráce obviněného T.B. s orgány činnými v trestním řízení, a to nejen v nyní projednávané trestní věci, ale také v celé řadě dalších trestních věcí souvisejících s projednávanou velmi závažnou trestnou činností. Nebyl tak v tomto konkrétním případě u obviněného T.B. naplněn účel trestu spočívající v zájmu státu na rozbití zločineckých struktur, do kterých je v důsledku jejich vysoké organizovanosti obtížné proniknout, a to i za cenu podstatného zmírnění postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací.

Odvolací soud zpřísnění původně uloženého trestu odnětí svobody nalézacím soudem odůvodnil zejména odlišným posouzením podmínek pro určení míry, o jakou sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku. Předně však soud

učinil úvahy k tomu, v jaké výši by měl být ukládán obviněnému T.B. trest odnětí svobody, pokud by za spolupracujícího obviněného označen nebyl. Přitom se pohyboval v hranici od devíti roků a dvou měsíců do třinácti roků a čtyř měsíců. Obviněnému T.B. jako nespolupracujícímu obviněnému by podle odvolacího soudu hrozil reálně trest okolo jedenácti roků. Pro postavení obviněného T.B. ovšem tyto úvahy jsou druhotného rázu, jelikož mu vzhledem k jeho spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a zejména s přihlédnutím k jejímu rozsahu bez jakýchkoli pochybností muselo být přiznáno postavení spolupracujícího obviněného a i osoby splňující podmínky mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku. A za tohoto postavení obviněnému T.B. již hrozil diametrálně odlišný trest odnětí svobody, a to ve výměře do devíti let a dvou měsíců, přičemž spodní hranice nebyla stanovena (viz § 58 odst. 4 věta druhá trestního zákoníku ve spojení s § 58 odst. 3 trestního zákoníku). Ne zcela přesné bylo konstatování soudu, že je možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranici jeho zákonné výměry. Naopak pod dolní hranici trestní sazby bylo nevyhnutelně nutno trest odnětí svobody při přiznání statusu spolupracujícího obviněného T.B. uložit. Novela trestního zákoníku, provedená zákonem č. 193/2012 Sb., totiž s účinností od 1.9.2012 změnila původně zakotvené fakultativní snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici za podmínky splnění všech zákonných podmínek v § 58 odst. 4 trestního zákoníku na obligatorní snížení trestu odnětí svobody. Soud tedy, pokud přiznal obviněnému postavení spolupracujícího obviněného, nejenže mohl uložit trest pod spodní hranici trestní sazby, ale učinit tak přímo nevyhnutelně musel. Je namístě poukázat rovněž na účel zmíněné novelizace. Bylo totiž zohledněno, že fakultativní možnost snížení trestu odnětí svobody ponechaná na úvaze soudu nedávala obviněnému žádnou jistotu, že v případě spolupráce s orgány činnými v trestním řízení skutečně dosáhne trestní úlevy, která jej ke spolupráci měla motivovat. Nenaplnila se očekávání, která byla do institutu spolupracujícího obviněného vkládána, a za této situace bylo v zájmu státu na rozbití zločineckých struktur s vysokou mírou organizovanosti nutno přistoupit k dalšímu kompromisu převyšujícího zájem státu na spravedlivém postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo na trestné činnosti podílel a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů. Souhrnně řečeno z § 58 odst. 4 trestního zákoníku ve spojení s § 240 odst. 3 trestního zákoníku a § 108 trestního zákoníku vyplývá, že polovina trestní sazby, s níž odvolací soud ve své argumentaci v rozsudku rovněž kalkuluje, činila v případě obviněného T.B. reálně čtyři roky a sedm měsíců.

Při úvahách o druhu a výši trestu ještě před zvážením podmínek mimořádného snížení trestu odnětí svobody dále odvolací soud nezohlednil všechny polehčující okolnosti, které u obviněného T.B. připadaly v úvahu [§ 41 písm. l) až o) trestního zákoníku]. V rozsudku zcela chybí úvahy o posouzení upřímné lítosti ze strany obviněného T.B.. Před zvážením míry, s jakou soud přistoupí k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody a tedy v době, kdy dospěl k závěru o jinak adekvátním trestu odnětí svobody okolo jedenácti let, soud taktéž nepřihlédl k součinnosti obviněného poskytnuté orgánům činným v trestním řízení ve smyslu polehčující okolnosti podle § 41 písm. l) trestního zákoníku, resp. § 41 písm. m) trestního zákoníku. Naopak s přitěžujícími okolnostmi se odvolací soud vypořádal bezezbytku. Rovněž tak odůvodnění odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu postrádá úvahy k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům obviněného T.B., širší úvahy k jeho chování po činu a k možností jeho nápravy. Naopak byla soudem opakovaně zdůrazněna povaha a závažnost spáchaného trestného činu, byť bez jakýchkoli pochybností velmi vysoká.

Při posuzování míry mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 trestního zákoníku odvolací soud posuzoval další zákonná kritéria pro stanovení výše trestu v kontextu dostupné odborné literatury (Šámal, P. a kol., Trestní zákoník I. § 1 až § 139. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 796 a násl.). Ani toto posouzení na straně 58 rozsudku

odvolacího soudu není zcela úplné. Podle dikce § 58 odst. 4 trestního zákoníku je totiž třeba brát v úvahu a) povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, b) význam takového jeho jednání, tzn. jaký význam mělo jednání spolupracujícího obviněného pro objasnění zločinu, c) osobu pachatele, zejména zda a jakým způsobem se spolupracující obviněný podílel na takovém zločinu, a d) okolnosti případu, k jehož objasnění se zavázal, zejména jaké následky svým jednáním případně způsobil. Odvolací soud při tomto posouzení opět opomněl ve svých úvahách řádně vyhodnotit osobu obviněného, resp. její hodnocení upozadil za ostatní kritéria, která vyložil jednoznačně v neprospěch obviněného. Soud se vůbec nezabýval otázkami osobního a rodinného života obviněného, jeho vazeb na nezletilé děti, nevyhodnotil komplexně jeho vztah k dominantnímu sourozenci, hlavnímu organizátorovi trestné činnosti. Naopak vyzdvihl význam těch okolností významných pro určení míry, s jakou je nutno přistoupit k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, které vyložil v neprospěch obviněného. I zde však je třeba polemizovat s tím, jak výrazně k tíži obviněného T.B. soud vyhodnotil negativa. Například nelze zcela souhlasit s tím, aby byl tak zásadní význam přikládán okolnostem v odůvodnění odsuzujícího rozsudku Vrchního soudu v Olomouci (na str. 58) uvedených jako okolnost první a druhá. Povaha trestného činu, k němuž se spolupracující obviněný doznal, by měla být vyhodnocena zejména v porovnání se zločinem spáchaným zbylými členy organizované skupiny, k jehož objasnění spolupracující obviněný přispěl. Nikoli tedy s takovým významem, že by měla být povaha trestné činnosti spolupracujícího obviněného ve výsledku přisuzována k jeho tíži v podstatě dvakrát v jeho neprospěch. K vyhodnocení porovnání povahy trestného činu spolupracujícího obviněného s trestnou činností ostatních členů organizované skupiny, k jejichž odhalení přispěl, není možno přistupovat jen formalisticky komparací trestních sazeb a dospět k jednoznačně nepříznivému závěru pro obviněného, pokud se trestní sazby shodují. Význam musí mít i to, k objasnění trestné činnosti kolika pachatelů spolupracující obviněný přispěl, o jak závažnou a jak rozsáhlou, na podkladě přispění spolupracujícího obviněného objasněnou trestnou činností se jednalo. Byť samozřejmě byla trestná činnost spáchaná obviněným T.B. velmi závažná, při širším porovnání s rozsahem trestné činnosti ostatních pachatelů, jejich počtem, počtem objasněných případů, ji již tak jednoznačně nepříznivě pro obviněného vyhodnotit možné není. Zcela zásadní je ovšem to, jak měla být pro stanovení mimořádného snížení trestu odnětí svobody obviněného T.B. vyhodnocena míra, rozsah a doba jeho součinnosti s orgány činnými v trestním řízení.

Nyní projednávanou trestní věc se podařilo objasnit v celkovém rozsahu především právě díky výpovědi spolupracujícího obviněného T.B., který se podrobně vyjádřil ke všem okolnostem, za jakých docházelo k páčání této vysoce sofistikované trestné činnosti, přičemž vycházel ze svých předchozích znalostí získaných v průběhu vedení jednotlivých evidencí pro svého bratra (zejména ročních obrátů mimobilančního lihu, množství lihu odebraného jednotlivými odběrateli, evidence dlužných částek za dodávky lihu, vyúčtování prováděného s jednotlivými podřízenými apod.). Bez tohoto důkazu by se nepodařilo prokázat nejen účast všech členů organizované zločinecké skupiny na žalovaném jednání, ale zejména pak celkový rozsah trestné činnosti a celkový objem nezdaněného lihu. Orgány činné v trestním řízení by tak mohly vycházet pouze z množství lihu nalezeného v jednotlivých tajných úložištích, což představuje pouze nepatrný zlomek z celkového množství mimobilančního lihu (cca pouze 2,5 mil. litrů, čemuž odpovídá rozsah zkrácené spotřební daně z lihu cca 700 mil. Kč). Obviněný T.B. se však velmi podrobně vyjádřil k celkovému množství mimobilančního lihu, který byl v průběhu této dlouhodobě páchané trestné činnosti distribuován dalším odběratelům (ve své výpovědi například velmi detailně okomentoval zejména obnovené soubory na zajištěné výpočetní technice), díky čemuž bylo možné řádně objektivizovat celkový objem tohoto mimobilančního

lihu (cca 20 mil. litrů, což činí v rozsahu zkrácení spotřební daně z lihu cca 5 mld. Kč). Obviněný T.B. tedy absolutně mimořádným způsobem napomohl k celkovému objasnění dané věci, přičemž uvedené okolnosti byly zásadní pro posouzení povahy a závažnosti trestného činu a pro ukládání trestů jednotlivým obviněným, včetně rozhodování o zajištěném majetku obviněných, čímž došlo k významnému odčerpání takto neoprávněně získaných majetkových hodnot a k částečné reparaci majetkové újmy, která byla v důsledku trestné činnosti způsobena České republice. Je třeba zdůraznit, že doznání spolupracujícího obviněného nebylo vynucené nepříznivou důkazní situací. Až dosud se přitom jednalo o spolupráci intenzivní, dlouhodobou a opakovanou, v několika větvích objasňování této rozsáhlé a celospolečensky velmi závažné trestné činnosti, spolupráci trávající již přes pět let.

Za nesprávné je nutno rovněž považovat úvahy odvolacího soudu spočívající v tom, že pro posouzení otázky zmírnění trestu obviněnému T.B. nelze vycházet z jeho případné další spolupráce s orgány činnými v trestním řízení v dalších trestních věcech, v nichž obviněný vystupuje v pozici svědka. Taková omezující podmínka z textu § 39 odst. 1 trestního zákoníku nijak nevyplývá a je vcelku nelogická, neboť naopak bude běžné, že na podkladě výpovědi spolupracujícího obviněného bude zahajováno trestní stíhání dalších osob, přičemž jejich trestní stíhání může být a často i bude z procesních důvodů vedeno odděleně od trestního stíhání spolupracujícího obviněného. Zejména se tak bude dít ve vazebních věcech a ve věcech rozsáhlých a složitých, vyžadujících provedení dalších důkazů. V případě součinnosti obviněného T.B. se jedná o zcela mimořádný počet dalších trestních řízení, jejichž předmětem je trestná činnost širšího okruhu dalších pachatelů, která navazuje na trestnou činnost hlavní organizované zločinecké skupiny R.B. a spol. Tato trestní řízení s nyní projednávanou trestní věcí velmi úzce souvisejí, neboť v jejich rámci je objasňována trestná činnost celé organizované zločinecké skupiny a na ni navázaných osob ve svém komplexu (jde o trestnou činnost jednotlivých odběratelů mimobilančního lihu, trestnou činnost tzv. „oblíbených“, tedy fiktivních odběratelů výrobků společnosti M., s r. o., umožňující zakrytí spáchané trestné činnosti, trestnou činnost příslušníků správce daně apod.). V ideálním případě by uvedené trestní věci měly být projednány ve společném řízení, neboť zde existují věcné i personální souvislosti. Za takové situace by i podle přístupu odvolacího soudu bylo nutno k významu spolupráce obviněného T.B. přihlídnout. Vedení jednoho společného řízení však v praxi nebylo možné realizovat s ohledem na mimořádný rozsah věcí, velmi vysoký počet pachatelů, ale například i na skutečnost, že k odhalení a objasnění věcí docházelo postupně v návaznosti na objevování dalších stěžejních důkazů (např. se jednalo o obnovené soubory ve výpočetní technice). Nelze tak klást k tíži obviněnému T.B., který spolupráci orgánům činným v trestním řízení v rozsáhlé míře bez podmínek poskytl, že ohledně těchto věcí jsou vedena procesně samostatná trestní řízení a v důsledku toho nezohlednit jeho spolupráci. Bez ní by se uvedená trestní řízení ani nevedla, protože výpověď obviněného T.B. představuje mnohdy jediný důkaz přístupný orgánům činným v trestním řízení, na jehož podkladě je možné „rozklíčovat“ obrovské množství obnovených souborů na zajištěné výpočetní technice, které se týkají spáchané trestné činnosti. Jmenovaný obviněný podrobně a logicky vysvětlil zejména vyúčtování ročních obrátů mimobilančního lihu, množství lihu odebraného jednotlivými odběrateli, evidenci dlužných částek za dodávky lihu. Dále objasnil jednotlivá hesla, zkratky či přezdívky dalších osob, což v konečném důsledku umožnilo, případně teprve umožní zahájení jejich trestního stíhání. Obviněný T.B. až doposud významným způsobem napomohl objasnit zejména:

- trestní věc obviněného S.P. a spol. (pravomocně odsouzení pro trestný čin dle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výměře 9 let a trestu propadnutí celého majetku, celkový rozsah zkrácené daně cca 350 mil. Kč),

- trestní věc obviněného P.Č. a spol. - likérka D. (dosud nepravomocně odsouzení mj. pro trestný čin dle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku, § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku k § 107 trestního zákoníku k výrazným nepodmíněným trestům odnětí svobody a trestům propadnutí celého majetku, s celkovým rozsahem zkrácené spotřební daně cca 1.290.000 Kč),
- trestní věc obviněného M.A. (podána obžaloba pro trestný čin dle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku k § 107 trestního zákoníku, celkový rozsah zkrácené daně cca 1 mld. Kč),
- trestní věc obviněného M.M. a spol. (podána obžaloba pro trestný čin dle § 240 odst. 1, 3 trestního zákoníku k § 107 trestního zákoníku, celkový rozsah zkrácené daně cca 200 mil. Kč),
- trestní věc obviněného V.B. a spol. [podána obžaloba pro trestný čin dle § 216 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. a), b) a c) trestního zákoníku, celkový rozsah cca 400 mil. Kč].

Pro doložení uvedených skutečností jsou přílohou tohoto podání jednak rozhodnutí vydaná v prvních dvou zmíněných věcech a dále úřední záznam policejního orgánu o trestních věcech, v jejichž rozkrytí obviněný v podstatě nenahraditelným způsobem napomáhá.

Obviněný T.B. dále podal řadu vysvětlení k trestním věcem dalších odběratelů mimobilančního lihu odebraného od skupiny organizované R.B. (cca 15 trestních věcí), v nichž doposud nebylo zahájeno trestní stíhání, přičemž procesně použitelná výpověď jmenovaného je v těchto věcech naprosto klíčovým důkazem, bez níž nebude důkazní podklad postačovat k vedení účinného trestního řízení v případě zahájení trestního stíhání. Význam spolupráce obviněného T.B. spočívá rovněž v tom, že se podařilo zcela bezprecedentním způsobem odčerpat výnosy z trestné činnosti, řádově v hodnotách stamiliónů korun.

Podání mimořádného opravného prostředku ve prospěch obviněného T.B. je považováno za naprosto zásadní rovněž z hlediska účelu trestu, zejména jeho generálně preventivního účinku. Předmětná trestní věc je předmětem mimořádného zájmu široké veřejnosti. Uložení takto přísného trestu, který byl za uvedených skutečností odvolacím soudem podstatně zpřísněn oproti předchozímu postoji orgánů činných v trestním řízení až v závěrečné fázi trestního řízení, a to tak významnému a pro orgány činné v trestním řízení v této zcela ojedinělé kauze, pro niž si veřejnost osvojila pojmenování „lihová mafie“, v podstatě nenahraditelnému spolupracujícímu obviněnému, by mělo neblahé důsledky. Bylo by totiž jasným a zřejmým negativním signálem pro další, v budoucnu projednávané trestní věci, pro pachatele a jejich obhájce, kteří by zvažovali možnosti spolupráce s vyšetřujícími orgány a posuzovali její výhodnost a záruky, které jim institut spolupracujícího obviněného poskytuje. Je zcela nepochybné, že institut spolupracujícího obviněného, jako významný a účinný nástroj orgánů činných v trestním řízení pro zjištění a odhalení pachatelů velmi závažných trestných činů páchaných organizovaným zločinem, by se v podobě, v jaké k němu v případě obviněného T. B. přistoupil odvolací soud, mohl snadno záhy stát pouze obsoletním ustanovením trestního řádu.

Postup odvolacího soudu, který za shora popsaných okolností navzdory obsahu odvolání státního zástupce a obsahu odvolání spoluobviněných přistoupil přes deklarování využití postupu podle § 261 trestního řádu ve prospěch obviněného T.B. k zpřísnění trestu odnětí svobody uloženému tomuto obviněnému, vykazuje i znaky překvapivosti. Závěry odvolacího soudu a tím i napadené výroky v jeho rozsudku, na těchto závěrech založené, musel nikoliv pouze subjektivně obviněný považovat za překvapivé. Dosavadní přístup orgánů činných v trestním řízení, policejního orgánu, státního zástupce i prvostupňového soudu k výši uloženého trestu odnětí svobody byl setrvalý a nedával žádný předpoklad, že by v odvolacím

řízení mělo dojít k zpřísnění výše nepodmíněného trestu odnětí svobody, který vždy výrazně zasahuje do základních práv obviněného. Takové indicie obviněný T.B. neměl důvod mít ani z průběhu odvolacího řízení. I v něm byl vzhledem k obsahu podaného odvolání státního zástupce, jeho předchozím deklamacím a projevu stran v závěrečných návrzích obviněný v podstatě ujišťován, že odvolání v jeho neprospěch nebylo podáváno do výroku o trestu odnětí svobody, že se obžaloba s výměrou tohoto trestu ztotožňuje a že zpřísnění tohoto trestu nehrozí. Předchozí průběh trestního řízení a přístup orgánů činných v trestním řízení k jeho osobě jako spolupracujícího obviněného nedával obviněnému v jeho úsudku podklad k úvahám, že by měl brojit proti výroku o trestu odnětí svobody, popř. vůbec proti celému rozsudku nalézacího soudu, použít přílehavou argumentaci v tomto směru a popřípadě i využít práva odvolání, které za daného vývoje situace vůbec nepodal. Byť se již poměrně rozsáhlá judikatura Ústavního soudu vztahující se k tzv. „překvapivým rozhodnutím“ v oblasti trestního rozhodování odvolacích soudů týká s ohledem na dosavadní průběh trestního řízení zejména neočekávaných zásahů do skutkového stavu zjištěného nalézacím soudem, je namístě poukázat na některé základní postuláty rozhodování Ústavního soudu v této problematice. Jako protiústavně překvapivé je rozhodnutí odvolacího soudu, který vlastní rozhodnutí založí na zcela novém právním názoru, odlišném od názoru soudu prvostupňového, aniž by stěžovatele s tímto názorem seznámil a umožnil mu tak k tomuto názoru reálně uplatňovat námitky (nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2013 sp. zn. I. ÚS 3269/12). Nedodržení procesních pravidel uvedených v § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 trestního řádu při aplikaci § 261 trestního řádu, podle nichž může, resp. nemůže, odvolací soud zasáhnout do původních výroků rozsudku nalézacího soudu v neprospěch obviněného v podobě tzv. překvapivého rozhodnutí, zvyšuje intenzitu případného zásahu do práva obviněné osoby na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Nezbyývá proto než konstatovat, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je ve výše uvedených souvislostech navíc zasaženo deficitem předvídatelnosti rozhodování.

Stížností pro porušení zákona napadené rozhodnutí odvolacího soudu, v němž je shledáváno porušení zákona, se rovněž dostalo do konfliktu s dalšími ustanoveními ústavního pořádku. To, aby odvolací soud postupoval v trestním řízení zákonem stanoveným postupem a v odvolacím řízení uložil trest pouze a výlučně na podkladě zákona, je v ústavní rovině odvoditelné z principu legality trestního stíhání (čl. 39 Listiny ve spojení např. s čl. 8 odst. 2 Listiny, popř. i z čl. 36 odst. 1 a 4 Listiny a rovněž z čl. 1 odst. 1 Ústavy). Je-li možné uložení trestu pouze a výlučně na podkladě zákona, potom musí být tento zákon v trestním řízení a při rozhodování o vině a trestu soudem plně respektován, a obviněný má právo na to, aby bylo takto podle zákona také postupováno v odvolacím řízení, nastanou-li podmínky předvídané v § 259 odst. 4 trestního řádu. Obdobně jako v případě porušení zásady reformationis in peius i v případě postupu odvolacího soudu v rozporu s ustanovením o rozsahu přezkumného oprávnění v odvolacím řízení či ustanovením upravujícím zásadu beneficium cohaesionis by porušení zákonných ustanovení, a to i těch hmotněprávních upravujících podmínky pro ukládání druhu a výše trestů, bylo provázáno porušením uvedených ustanovení ústavního pořádku. Odvolací soud by neměl přebírat funkci veřejné žaloby za nápravu případné nedostatečnosti či mírnosti trestu, uloženého nalézacím soudem, ve větší míře, než je nutné pro smysluplnost uložené sankce. V tomto směru má primární odpovědnost státní zástupce, což plyne z jeho ústavního postavení vymezeného jednak v čl. 80 Ústavy, jednak v úkolech, které pro něj vyplývají z čl. 1 ústavního zákona o bezpečnosti České republiky a současně z obecných pravidel plynoucích z principu dělby moci v demokratickém právním státě s nezávislým a nestranným výkonem soudní moci. Tedy přednostně v případech, kde určitý a pro daný případ přímo nabízející se trest není nalézacím soudem vůbec uložen a státní zástupce se proti postihu o tomto druhu trestu neodvolá, např. při neuložení trestu zákazu činnosti při odsouzení za trestný čin

v dopravě, by měl odvolací soud zasáhnout do výroku o trestu. Jinak by odvolací soudy neměly, při snaze o nalezení účinnější kombinace trestů, samy definovat veřejný zájem, jehož ochranu i ústavodárce svěřil do kompetence státního zastupitelství jako zástupce veřejné žaloby podle čl. 80 Ústavy. V předmětném řízení odvolací soud zrušil rozsudek okresního soudu a při jisté úpravě skutku deklarované ve prospěch obviněného T.B. ve smyslu použití § 261 trestního řádu a za situace, kdy se státní zástupce odvolal v neprospěch obviněného výlučně jen do výroku o trestu propadnutí majetku, rozhodl znovu o vině a o trestu, přičemž výrazně zvýšil nepodmíněný trest odnětí svobody. Při takovém negativním konečném výsledku pro obviněného nemůže jít jen o formální pochybení, ale naopak se jedná o významnější zásah do základních práv obviněného T.B., o neoprávněný zásah v materiálním smyslu, jak byl vymezen judikaturou Ústavního soudu. Obviněnému odvolací soud o dva roky prodloužil nalézacím soudem původně uložený nepodmíněný trest odnětí svobody, což bude mít zásadní dopad v podstatě ve všech aspektech života obviněného.

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že postupem Vrchního soudu v Olomouci byl porušen zákon v neprospěch obviněného T.B., a to v citovaných ustanoveních výše popsaným způsobem.

Lze doplnit, že toto pochybení je dáno sice toliko v rozsahu výroku o trestu odnětí svobody, nicméně aby nedošlo ke vzniku překážky věci rozsouzené, je za účelem provedení nápravy nutné zrušit celý výrok o trestu a opětovně v tomto rozsahu, již v souladu se zákonem, rozhodnout, byť výrok podle § 66 odst. 1, 3 trestního zákoníku o trestu propadnutí celého majetku by měl být toliko zopakován.

S ohledem na skutečnost, že Krajský soud v Ostravě, pob. v Olomouci, odmítl zapůjčit trestní spis, sp. zn. 28 T 16/2013, pro potřeby přezkumného řízení s tím, že jej bude třeba předložit Nejvyššímu soudu s dovoláními spoluobviněných podanými v této trestní věci, tvoří přílohu stížnosti pro porušení zákona pouze vybrané kopie dokumentů nezbytných pro rozhodnutí.

Po posouzení všech skutečností shora uvedených, proto **navrhují**, aby Nejvyšší soud:

1. Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že v části pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017 sp. zn. 5 To 55/2016, a to v bodu II. ve výroku o trestu ve vztahu k obviněnému T.B., v níž ho odsoudil podle § 240 odst. 3 trestního zákoníku za použití § 108 odst. 1 trestního zákoníku, § 58 odst. 4 trestního zákoníku a § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 trestního zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, a podle § 66 odst. 1, 3 trestního zákoníku k trestu propadnutí celého majetku, a v řízení předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného T.B. v ust. § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 trestního řádu a § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 trestního zákoníku;
2. podle § 269 odst. 2 trestního řádu částečně zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017 sp. zn. 5 To 55/2016, a to v napadené části a aby zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a
3. podle § 270 odst. 1 trestního řádu přikázal Vrchnímu soudu v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [6 Tz 6/2018](#)